

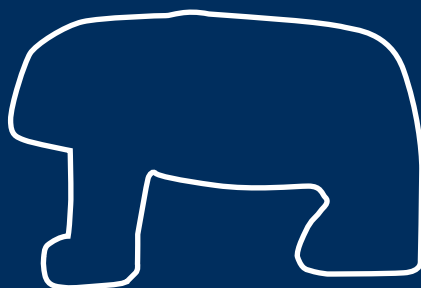

Uniwersytet
Wrocławski

Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii
Oddział Polskiego Towarzystwa Historycznego

ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY SOBÓTKA

ROCZNIK LXXVI (2021)
NR 2

U N I W E R S Y T E T W R O C Ł A W S K I
WROCLAWSKIE TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW HISTORII
ODDZIAŁ POLSKIEGO TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO

ŚLĄSKI
KWARTALNIK HISTORYCZNY
SOBÓTKA

ROCZNIK LXXVI (2021) NR 2

REDAKCJA / Editorial Board

Tomasz Przerwa (Wrocław, Redaktor naczelny / Editor-in-chief)
Robert Kołodziej (Wrocław, Zastępca redaktora naczelnego / Deputy Editor)
Wojciech Kucharski (Wrocław, Zastępca redaktora naczelnego / Deputy Editor)
Miron Urbaniak (Wrocław, Redaktor tematyczny / Section Editor)
Marek L. Wójcik (Wrocław, Sekretarz / Secretary)

REDAKCJA TOMU / Volume Editor
Krzysztof Ruchniewicz

KOMITET NAUKOWY / Scientific Committee
Joachim Bahlcke (Universität Stuttgart)
Marie Bláhová (Univerzita Karlova, Praha)
Tomasz Jurek (Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk)
Ryszard Kaczmarek (Uniwersytet Śląski w Katowicach)
Padraic Kenney (Indiana University, Bloomington)
Teresa Kulak (Uniwersytet Wrocławski)
Martin Pelc (Slezská univerzita v Opavě)

ADRES REDAKCJI / Editorial Office
ul. Szewska 49, 50-139 Wrocław, Polska / Poland
<http://sobotka.uni.wroc.pl>
e-mail: sobotka@uwr.edu.pl

Prace publikowane w „Sobótce” są recenzowane /
SKH „Sobótka” is a peer reviewed journal

Wydanie czasopisma zostało sfinansowane
przez Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego

Wydano z finansowym wsparciem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej
*Herausgegeben mit finanzieller Unterstützung der Stiftung für
deutsch-polnische Zusammenarbeit*

Właściciel praw autorskich: Uniwersytet Wrocławski

Czasopismo opublikowane na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-bez utworów zależnych 4.0 (CC BY-ND 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.pl>

Tłumaczenie na język angielski i korekta językowa /
English translation and proofreading: Marek Misiak

Opracowanie redakcyjne / Editorial development: Redakcja
Korekta / Proofreading: Zofia Smyk

Skład / Typesetting: Aleksandra Kumaszcza, eBooki.com.pl

Wersją pierwotną czasopisma jest wydanie papierowe /
The hard copy edition is the reference version for this journal

e-ISSN 2658-2082 | PL ISSN 0037-7511

Uniwersytet Wrocławski
Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych
Instytut Historyczny

<http://wnhip.uni.wroc.pl/Instytut-Historyczny>

SŁOWO WSTĘPNE OD REDAKTORA WYDANIA

Traktat polsko-niemiecki o dobrym sąsiedztwie podpisany 17 VI 1991 r. wieńczył tzw. dzieło traktatowe. Rok wcześniej Polska i zjednoczone Niemcy podpisały traktat o uznaniu granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej, który ostatecznie zamknął jeden z najważniejszych problemów w polityce zagranicznej obu państw, mający także znaczący wpływ na sytuację wewnętrzną w Polsce i Niemczech.

Podpisanie traktatu o dobrym sąsiedztwie stworzyło ramy dla szerokiej i zróżnicowanej współpracy między obu państwami. Regulował on także dużą część niezłatwionych spraw z przeszłości (problem mniejszości niemieckiej w Polsce, kwestie dziedzictwa kulturowego niemieckiego).

Po dziesięcioleciach zmiennych relacji polsko-(zachodnio)niemieckich, które często stały w cieniu dominacji ZSRR i były wypadkową stosunków między Moskwą a Zachodem, po raz pierwszy oba państwa w sposób nieskrępowany mogły kształtować dwustronne kontakty. Republika Federalna Niemiec opowiadała się za zacieśnieniem współpracy ogólnoeuropejskiej. Szybko utworzono polityczne pole wymiany w ramach Trójkąta Weimarskiego. Republika Federalna Niemiec wspierała również starania Polski wstąpienia do NATO, czy Unii Europejskiej. Ogromnie wzrosła wymiana handlowa i więzi gospodarcze.

Stworzone przez traktat ramy wykorzystali aktywnie obywatele obu państw, m.in. powoływano fundacje, utworzono miejsca spotkań, rozwijała się wymiana szkolna i naukowa. Wspólnie zaczęto działać na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego. Po raz pierwszy w historii Polacy i Niemcy mogli się na taką skalę odwiedzać, nawiązywać znajomości czy przyjaźnie.

Nie wszystkie sprawy, mimo upływu lat, zostały oczywiście załatwione. Nadal kontrowersje budzą niektóre zapisy traktatu (status Polaków w Niemczech, pominięcie uregulowań majątkowych i innych). Ciągłe cieniem kładzie się historia, powracają zagadnienia związane z niemiecką okupacją Polski czy powojennymi wysiedleniami Niemców.

W wydaniu tematycznym Śląskiego Kwartalnika Historycznego „Sobótka” podjęto różne zagadnienia związane z traktatem i jego realizacją. Autorami tekstów są polscy i niemieccy historycy, politolodzy, kulturoznawcy i literaturoznawcy. Są

to badacze o już ustalonej renomie, ale także stawiający pierwsze kroki. Szczególną uwagę zwrócono na oddziaływanie traktatu na zachodnie i północne ziemie Polski, na których polsko-niemieckie sąsiedztwo i współpraca jest elementem codzienności na wielu płaszczyznach.

Partnerem tego numeru czasopisma jest Niemiecki Instytut Polski (Deutsches Polen Institut) w Darmstadt. Może się on ukazać dzięki dotacji Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Krzysztof Ruchniewicz

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne od redaktora wydania.....	5
---	---

ARTYKUŁY I STUDIA MATERIAŁOWE

Krzysztof Ruchniewicz, Przełom i nowe otwarcie. Relacje polsko-niemieckie na przełomie lat 80. i 90. XX wieku	7
Matthias Stickler, Auf dem Weg zum deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrag – Der BdV und die politische Annäherung zwischen Deutschland und Polen 1990/91	21
Marek Mazurkiewicz, Mniejszość niemiecka w Polsce a proces transformacji systemowej – założenia i wstępne wyniki badań.....	47
Marek Zybura, Traktat dobrosąsiedzki z 1991 r. a niemieckie dziedzictwo kulturowe w Polsce.....	75
Johannes v. Thadden, Mut zu einer genialen Idee – 30 Jahre Stiftung für deutsch-polnische Zusammenarbeit.....	91
Mateusz Łukaszewski, Poznańska Biblioteka Niemiecka (1996–2021) jako oryginalny projekt edytorski i jej wkład w stosunki polsko-niemieckie.....	107
Annemarie Franke, Aufgeweckt aus dem Dornröschenschlaf – Kreisau-Krzyżowa und der Deutsch-Polnische Nachbarschaftsvertrag	129
Małgorzata Ruchniewicz, Wokół „kompleksu wypędzenia”. Polska debata historyczna w pierwszej dekadzie po przełomie w stosunkach bilateralnych.....	143
Przemysław Wiszewski, Historia lokalna i tożsamość. Przykład miast dolnośląskich	175

KRONIKA NAUKOWA

Krzysztof Ruchniewicz, Włodzimierz Borodziej (1957–2021)	205
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Miron Urbaniak, <i>Urbanistyka i architektura okresu III Rzeszy w Polsce</i> , red. Karolina Jara, Aleksandra Paradowska: Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2019, ss. 225, ill.	215
Marcin Dziedzic, Bartłomiej Gruszka, <i>Atelier fotograficzne w dawnej Zielonej Górze (Grünberg in Schlesien)</i> , Zielona Góra: Fundacja Tłocznia, Fundacja Archeologiczna w Zielonej Górze, Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, 2021, ss. 242, 2nlb, ill.....	234

ŚLĄSKI KWARTALNIK HISTORYCZNY SOBÓTKA

Informacja o kwartalniku

Śląski Kwartalnik Historyczny „Sobótka” wydawany jest we Wrocławiu od 1946 r., początkowo jako półrocznik i rocznik pod tytułem „Sobótka”, a od roku 1957 jako kwartalnik pod obecnym tytułem. Należy do najstarszych w Polsce regionalnych czasopism naukowych o profilu historycznym, pozostając ważnym elementem polskiej humanistyki. Uchodzi za jeden z najważniejszych periodyków śląskoznawczych, ale jego łamy pozostają otwarte również na materiały o innym zakresie tematycznym. Służy prezentacji wyników badań nad dziejami Europy Środkowo-Wschodniej – ze szczególnym uwzględnieniem Śląska, sąsiednich regionów i krajów, zarazem refleksji nt. dziejów regionalnych. Przez wiele lat pismo znajdowało się w gestii Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii (Polskiego Towarzystwa Historycznego), obecnie ukazuje się pod auspicjami Uniwersytetu Wrocławskiego. Dodatkowe informacje o czasopiśmie znajdują się na stronie: <http://sobotka.uni.wroc.pl>, na której można znaleźć jego bieżące i archiwalne numery.

Na łamach „Śląskiego Kwartalnika Historycznego Sobótka” publikowane są materiały (rozprawy, artykuły, miscellanea źródłowe, recenzje, polemiki i inne) w językach polskim, czeskim oraz kongresowych. Materiały należy nadsyłać drogą elektroniczną na adres redakcji: skh.sobotka@uwr.edu.pl. Składane teksty należy przygotowywać według instrukcji znajdującej się na stronie: <http://sobotka.uni.wroc.pl>. Nadsyłane teksty są recenzowane przez dwie osoby wskazane przez Redakcję i na tej podstawie kwalifikowane do druku. Procedura recenzowania jest opisana na wyżej wymienionej stronie internetowej. Redakcja zastrzega sobie prawo do proponowania zmian lub skrótów w tekstach.

e-ISSN 2658-2082

PL ISSN 0037-7511